

Johann Simonius Konrad Brandt

In Avaritiam Oratio

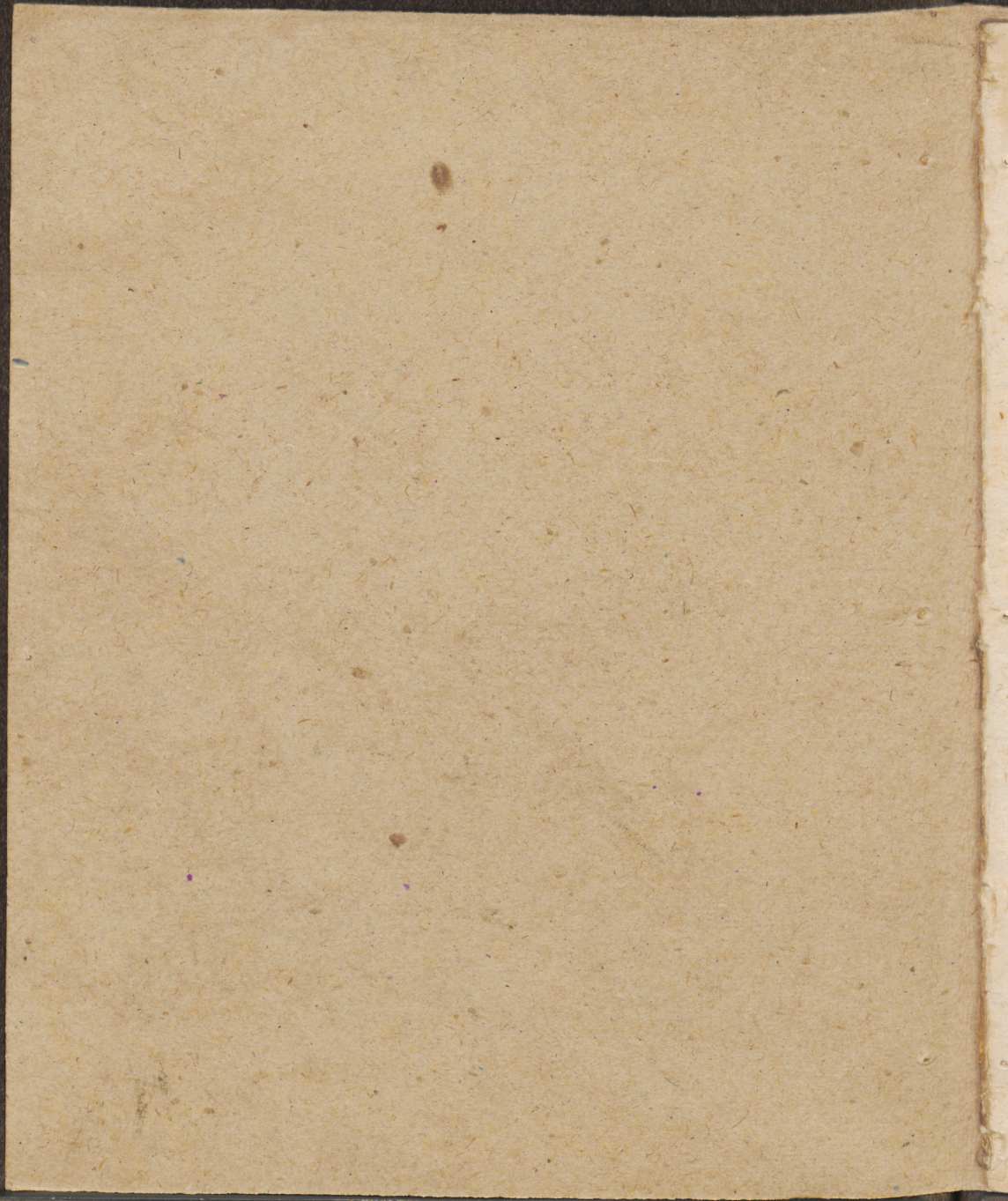
Rostochi[i]: Pedanus, 1613

<http://purl.uni-rostock.de/rosdok/ppn729133745>

Druck Freier Zugang

C. Brand.
R. U. phil. 1613.

IN
AVARITIAM
ORATIO:

In Collegio Oratorio

Clarissimi, Doctissimi & Humanissimi Viri,

Dn. M. JOANNIS SIMONII,

In Incluta & florentissima urbis Rosarum Academia

Eloquentia Professoris Publici,

habita à

CONRADO BRANDIO Rostochiensis.

Rostochi

Ex calcographia Joachimi Pedani

A N N O

M. DC XIII.

1613

74

MAITRAYA

IN AVARITIAM.

Vanquam, Auditores, ea est humana imbecillitatis conditio, ut plurimi erroris caligine occacati, sua raro agnoscant vitia, sed ea modis omnibus tegere & palliare, aut his etiam virtutum nomina imponere conentur: nos tamen veritatis lumine excitati, vitium non minus turpe, quam perniciosum, & Christiana religioni maximè contrarium ambobus, quod ajunt, pedibus fugiendum & à virtute distinguendum esse arbitremur. Quemadmodum enim non ex aurato freno aut ephippio generosi equi bonitas aestimatur: ita nec homines exteriori veritatis habitu, & ex fluente gloriâ quasi flosculi rutilantes judicandi sunt; sed quos virtute inflammatos ad verum gloria fastigium aspirare cognoscimus: in quibus interior pulcritudo omnium numero lucet, hos laudandos, amplectendosq; statuamus. Virtus enim sola est, qua omnium charitates in se continet:

Virtus repulsæ nescia sordidæ
Intaminatis fulget honoribus,

Quod etsi ita est; tamen saepe fit, ut decipiamur,

A 2

mur,

mur, ut non rarò sub specioso cortice vermem a-
liquem pestiferum nescij, ignariq; foveamus. Atq;
ut cetera id genus, qua propemodum infinita sunt,
dicendo ne confecter: quis nescit Avaritiam suos
passim habere & cultores & admiratores, qui eam
omni conatu & singulari quodam amore ample-
ctantur atq; prosequantur? Hujus enim farina
homines terra alit quam plurimos, qui immensam
illam & in extingubilem cumularum opum
aviditatem ita exosculentur, ut jures te citius
Herculi clavam eripere, solem à cursu deflectere,
& ver ex anno tollere, quàm illos ab hoc turpissi-
mo lucrandi studio, ad quod tanquam ad Sirenium
scopulos consenuerunt, ad ^{ad} ~~ad~~ ^{excitans} ~~excitans~~ studium posse
retrahere. quin imò stant inconcussi & longè fir-
miores in detestanda hac sententia, quam quercus
illa Vergiliana, quam

Alpinæ Boreæ nunc huc, nunc flatibus illuc:

Eruere inter te certant,

Ipsa hæret scopulis, & quantum vertice ad auras:

Æthereas, tantum radice in tartara tendit.

Vt enim Lenonibus Lenocinium & supra pla-
cent: sic videas nonnullis hominibus Avaritiam
adeò placere, ut non immerito dictum sit: Placere
suum Regina Regem.

Sed

Sed mihi, Auditores, nunquam persuaderi pa-
tiar, esse tam honestam avaritia faciem, tantamq̃
ejus pulcritudinem, ut me in sui non dico amo-
rem, sed admirationem rapiat: quin ita potius sta-
tuo: Avaritiam esse rem detestandam atq̃ abomi-
nandam. Quod dum argumentis certis evinco,
quæso, quoniam omne mihi perfugium in vestra
bonitate situm est, Auditores, ne ego, qui non qua-
rendo, sed rogando à vobis hoc impetrare gestio,
operam vestram frustra implorasse videar.

Cum omnia vitia bonis viris odiosa atq̃ invi-
sa sint: Avaritia tamen præcipuè alienat ab ijs,
in quibus est, aliorum animos: omniumq̃ bono-
rum sibi odia conflat, conciliat, colligit. Quis enim
est, qui non eum, quem avarum esse consiet, quasi
maleficum aliquod & noxium animal fugiat, a-
versetur, odio habeat? Cateris vitijs affectos ali-
quo modo ferimus: quibusdam ignoscimus: qui-
busdam non offendimur: quibusdam in hac vita
morumq̃ corruptione etiam oblectamur: solus a-
varus communi omnium odio flagrat: suus, alie-
nis, civibus, peregrinis, notis, ignotis, invisus,
exosus, intolerandus est. Itaq̃ quantum ab homi-
ne Christiano & probo viro alienum esse oporteat

hoc vitium, et si vel hinc patet: tamen & inde id-
ipsum facillime cognosci potest, quod Avaritia,
religionem, fidem, caritatem, ceteraq; omnia pie-
tatis instituta, funditus evertit. Qua enim ra-
tione fieri potest, ut qui avaritia deditus sit, is
religiosè vitam suam instituat? cum avaritia se-
mel captum hominem totum ad se rapiat, nec de
honestate, nec de justitiâ quicquam cogitare sinat.
Neq; vero qui fidem servare, singulosq; homines
ex divina legis præscripto, tanquam se ipsum dili-
gere studuerit, ullo modo conabitur quenquam
furto exhaurire, aut fortunis patrimonioq; spo-
liare. Nam quod cum furibus rem habeat Ava-
ritia; id inde patet, quod divinitus in nos collata
bona, que ad alimoniam & vite conservationem
super sunt, queq; omninò sunt pauperum, aufer-
re, & in avari usum, cum detrimento pauperum
dolo malo convertere doceat. Vir enim probus
atq; intelligens honestis tantum rationibus & ar-
tibus, non fraude divitias quarit. Ista perditio-
rum hominum & improborum conditio est: quos
neq; divini numinis horror, neq; existimatio popu-
li, neq; leges ulla coercere possunt, quin omni cor-
poris & animi contentione, per fas & nefas pecu-
nias

nias corradere, corrasas in usum à legibus & natura prohibitum convertere studeant. Sed illud forte absurdum esse Avarus dicet, quod ea bona, quibus ad vitam vel colendam, vel ornandam non indigemus, esse pauperum, non verò nostra dicebamus. Hic mihi, Auditores, vestro opus est accurato politicoq; iudicio: qui sacris literis imbuti, Christianaq; pietate eruditi ipsi perspectum & cognitum habetis, nos non nostrorum bonorum dominos, sed œconomos & administratores esse: quibus a Deo, principe illo principum, serio demandatum sit, ut ijs, quibus abundamus, bonis proximum iuvemus, non ut illa in abdita recondamus, & vectibus sigillisq; obstructa teneamus. Quod igitur rebus, qua ad nostram nostrorumq; alimoniam, vitæq; sustentationem satis sunt, super est, id nostrum non est, sed eorum quos egenos & inopes esse novimus. Vita nostra quâ fruimur ecquid ulli hominum data est mancipio? non opinor, Auditores, quenquam fore tam stolidum, qui hæc dicat, ac non potius fateatur, vitam omnibus usu datam esse. At quantò magis hoc de bonis fortuna, cum vitâ sint longè inferiora, dicendum erit: nulli ea esse mancipio data, sed
omni-

omnibus usu. Ac quemadmodum Eleemosyna non sunt
ejus, quem ijs distribuendis præfecit Princeps, sed eorum,
in quos distribui jussit: Sic bona fortuna non sunt ejus,
quibus ea Dominus largiter concessit: sed sunt eorum,
quos juvari vult Dominus ijs bonis. Intellexerunt id-
ipsum etiam Ethnici. Xenophon in Oeconomicis pecunia
hunc esse usum asserit, ut & Deus magnificè honoretur,
& amici, si qui indigeant, adjuventur, & patria exor-
netur. Ælianus v. de quodam Lacedæmonio, cui Timan-
drida nomen erat, hæc commemorat: eum cum longinquâ
peregrinationem suscepisset, familiæ procuracionem dele-
gasse filio: cum autem revertisset, & rem multis parti-
bus filij industriâ auctiorem reperisset, quàm ante fuisset,
non modò non laudasse filium, sed contra succensuisse &
vituperasse, quod diceret, ab illo Deos & familiares atq;
hospites injuriâ affectos, quibus deberentur, quæ faculta-
tibus superarent. O vocem laudabilem, & omni me-
moriam aternandam! quâ Lacedæmonius ille in extremo
judicio avaros nostros, qui ea quæ supersunt, sua esse gar-
rire non erubescunt, graviter accusatos, damnabit? Sed
obsecro te quicumq; es, Avaræ, aliquando, dum adhuc in
via es, in te descende: te ipsum respice: cogita quàm tur-
pem personam sustineas: memento quæ habeas, à quo ac-
ceperis. Dei, Deinquam sunt: à Deo ista habes: Dei
es minister, & villicus conservorum. Ne putes omnia
ventri

Ventri tuo esse preparata, quae habes. Fur es, cum ea,
quibus ipse non egeas, quaeque non tua, sed pauperum sunt,
auffers aut desideras. Fur es, inquam, perinde ut is, qui
ab Eleemosynis alicujus est principis, si eroganda in pau-
peres suis partem sibi reservat. Atque haec quidem quam-
vis ejusmodi sunt, ut ad concitandum, inflammandumque
in avaros, quemlibet torpentem animum sufficere posse
videantur: ex tam uberi tamen campo alia quadam pro-
feram. Quemadmodum enim ij, qui praecleari alicujus
aedificij pulcritudinem per videre ac penitus cognoscere cu-
piunt; non satis sibi esse ducunt, illud uno totum aspectu
contemplari, sed singulas etiam partes sibi perlustrandas
ac seorsim considerandas putant: Ita nos si hujus vitij
partes paulisper excutere voluerimus, tum demum, quan-
ta illius turpitudine sit intelligemus. Avaritia igitur nulla
re proximum egentem juvat, afflictis non succurrit, non
pascit fame laborantes, siti confectos non recreat. Ava-
ritia omnium bellorum, oppressionum, expilationum, e-
versionum, populationum & publicarum calamitatum,
quae bella sequuntur, est causa. Avaritia homines dat
internecioni. Etenim sua duritie suaque illiberalitate e-
gentes inopia maculandos, egestatisque consumendos tradit.
Ut enim ignis non tantum aqua subjecta, sed etiam nullo
pabulo suppeditato extinguatur: Sic hominibus non modo
viollata, sed & non datis, quae ad vitae conservationem

B

necessa-

necessaria sunt, vita eripitur. Imo Avaritia Homicidiis
truculentior est. Hi enim uno impetu homines tollunt:
illa vero curis & laboribus diu noctuq; oppressos lenta tan-
dem morte enecat. Quare rectissime dixit, qui dixit;
avaritiam esse beluam istam feram, immanem, intole-
randam, quæ oppida, agros, urbes atq; domos vastat; quæ
divina humanis permiscet; cui nec exercitus, neq; mœnia
obstant, quo minus visua penetret: quæ omnia diruit:
quæ nullis miseretur: nullosq; miseratur.

Adde quod & avaritia docet colere Idola: siquidem
divinum cultum, & honorem tribuit pecunijs, fiduciamq;
suam, quam in uno Deo collocare debebat, rebus creatis,
quas pro DEO colit, apponit: cum eas in pedore collocet,
quæ templi divini pars est illustrior & eminentior, quamq;
Deus sibi, & Spiritui Sancto in sedem & domicilium
peculiariter consecravit. Etenim si vel minima reveren-
tiæ significatio ante Idolum facta, quod si manum subla-
tio, capitis submissio, genu flexio verum Idolatriæ argu-
mentum est: quid dicendum de avaro, quem constat
omnem suam curam, omne studium, omnem cogitatio-
nem rei creatæ affixam habere: ei uni confidere: de ea una
noctes, diesq; cogitare? Itaq; Paulus ille Tarsensis A-
varitiam Idolorum vocat servum. Ex Philosophicis ve-
rò nemo unquam asperius invecus est in ullum aliud
vultum, quam SOLON ille. Sapientissimus fecit in A-

vars.

avaritiam: qui cum omnia vitia execrari & detestari
maximè studeret, tum summum ei fuit visum opprobrium,
quod de Avaritia diceret, esse eam omnis turpitudinis
Metropolin. Adèd præclarum ac insigne SO Loni fuit
Avaritie nomen, ut eam statueret esse impietatis in De-
um, improbitatis, adulterij, furti, calumniarum, &
omnium quæ in hominem cadere possunt, scelerum caput
& Ducem. O rem turpissimam Avaritiam! O dete-
standam! quæ servos tuos tum aliorum facinorum reos,
tùm Idolorum facis cultores! Quam rectissimè dixit,
qui te invehi dixit quatuor vitiorum rotis: Pusillanimitate,
Inhumanitate, Contentu Dei, & Oblivione mor-
tis: Fumenta trahentia esse Rapacitatem & Tenacita-
tem: quibus unum arripa præsideat, habendi ardor! Quid
enim, Auditores, factus auditu? quid turpius cogitatu?
quid factu execrandum magis, quam sordidè vivere?
neq; nos ad multa majora quædam & excellentiora, quam
ad istas terrenæ fecis quinquilias natos esse cogitare; sed
semper in arca aut pyxidula animos habere conditos?

Maximus vero & perniciosissimus avaritiæ mor-
bus est, quod sit religionis hostis. Arcet enim homines à
verbo divini auditu, quod fidei fundamentum est: sin
audiatur, id à mente removet: quod si mente percipiatur,
obstat ne fructus producere queat, illudq; simul ac incipit
crejtere, ut spine satum in dumeto granum suffocet. Quod
B 2 facile

facile in omnibus avaris cernere est: quos videas Dei pro-
videntiam, & de rebus creatis curam, à qua vita sua
pendeat conservatio, nullam considerare. Sperant enim
futurum, ut cum maximè divitijs inhiant, cum amplissi-
mas possessiones & incommemorandam pecuniam corra-
dunt, tum benè beatèq; vivant, nullosq; DEO indigeant.
At insani & miseri isti homunciones non animadver-
tunt, quod fragilissimum turpissimè cupiditatis vitreum
lucrentur: gratiam autem Dei, tranquillitatem animi,
& multas preciosissimas aternitatis margaritas amittant.
O cæca hominum judicia! O fallacis hominum spes! O
lubrica & ancipitia humana vitæ curricula. Fac enim,
proponas avaro promissiones Dei: inculces ei benigni-
tatem Jehovæ: decantes ei divitias amoris Dei: emoriar,
nisi pluris fecerit nummum aureum in crumenâ quam
dictum in sacra pagina: nisi longè majorem ex pecuniolâ in
arca inclusa, quam ex omnibus cohortationibus obtesta-
tionibus, monitionibus, ijsq; non in lingua natis, sed ex ipsis
sapientiæ divinae fontibus productis, fiduciam conceperit.
Quod si ejus mentem immutare, impellere, retrahere: Si
cupiditatem profligare atq; exterminare: si futuras penas
avari oculis subijcere, inferorum sedes ipsi aperire, torsio-
nes, cruciatus, supplicia scelerum patefacere coneris: jam
verò actum ages, surdo fabulam canes, nec tam his mo-
nitis illum commotum videas, quam si unius nummi lu-
crum

erum ipsi excidisse quispiam nuntiaret. Qui enim pecu-
niarum illecebris illectus inhiare ijs ceperit, ille nihil ma-
gnificum, nihil præclarum nihil quod ad honestatem pieta-
temq; spectare videatur, cogitare potest. Hominem ad
hoc procreatum Anaxagoras etiam novit, ut cælum suspi-
ciat, & assidue contempletur: Sed profectò vilescit ani-
mus, & hominis præstantia deprimitur, cum relicta cale-
stium ac divinorum rerum cogitatione, sese ad ista infima
caduca & fragilia fortune munerâ demittit, & nulla re,
nisi pecuniarum pulchritudine recreatur. At inquires: ille
malè vivit, & felix est: Ille justè vivit & laborat.
Non indignetur, inquam, justè vivens & laborans: nec
exsultet malè vivens & felix. Intus ille habet, quod fe-
lix hic non habet. Non ergo tristetur, non maceretur, non
deficiat. Felix ille habet aurum in arca: Iste Deum in
conscientia. Ille habet illud quod perit, & ibi habet unde
perit. Iste Deum habet qui perire non potest, ut inquit Au-
gustinus ille Augustinus.

Cum igitur illa, quæ cum pietate pugnant, avarus
agat; quis non, nisi talpa cecior, eum à fide, à Deo & lege
videt alienissimum? Poëta, ut avari formam exprime-
rent, similem finxerunt Tantalò, fame sitiq; perpetua
cruciato, quamvis cibum ac potum labris prope continge-
ret. Lucianus vero canem comparat feno incumbenti,
qui licet fenam comedere non possit, aliq; tamen ne com-
e-

adant arcere latrando conatur. Pari modo avari pecunia-
rum sunt inexplebiles; qui magnis opibus per fas nefasq;
conquisitis, nunquam tamen possunt exsatiari: Et, licet
Pythij, Mysorumq; talenta habeant, licet infinita jugera
possideant; nihil ijs sat est. Tanta est eorum auri sitis!
tanta argenti famens! Cum enim anteponant utilitatem
semper honestati: cumq; tantum questus, emolumen-
tum, fructusq; propofata sibi habeant, atq; toto impetu ad
illa rapiantur: fit, ut habendi cecitate inq; eò excacen-
tur, ut eos honestatis, quæ finem præscribat habendo, sce-
lerata capiat obliuio. Nam quid dicam, quo studio,
qua cura, qua solitudine se defatigent Avari: ut nec
cibi, nec somni recordentur? ut totas, sapissimè noctes
vigilent? ut lucem tenebris, tenebras luci copulent?
Et tandem non faciat recedant? Tanta est eorum per-
uersitas! tanta malitia! ut aliorum bonis inhiare, eaq; ad se aquili-
nis ac miluinis unguibus, tanquam Harpyæ quadam, rapere non
pertimescant. Lucrandi gratia omnia patiuntur: nihil est quod eos
ab hoc removeri possit: non sitis, non fumes, non frigus, non calor non
deniq; somnus omnium sensuum quies placidissima. Lucro Poli
student; dormientes de lucro somniant: vigilantes lucrum in ore
frequentissime habent. Et licet omnes cistas auri plenas, refertas,
onustasq; habeant; nunquam tamen expleri queunt cupiditatis siti,
sed potius continenter plura conquirentes, majora semper appeten-
tes, plurima congerere student. Nam ut optime dixit iuuenalis:
Crescit amor nummi quantum ipsa pecunia crescit: Et Horatius:

Crescit indulgens sibi dirus hydrops
Nec sium pellit, nisi causa morbi

Fugerit

Fugerit venis, & aquosus albo
Corpore languor.

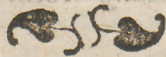
Sic & Avaritia est insatiabilis, neq; copia neq; inopia minuitur. Nullum enim finem neq; modum reperire quit ipsius sollicitudo, diffidentia, timor & habendi libido: hæc dormientem & sopitum avarum pungit, non secus ac si in densissimis vepribus aut carduis recumberes. Si quis enim intimas hominum avari partes respicere possit: Ejus mentem videret longe mobiliorẽ arborẽ quæ in excelsi montis vertice sine ulla ventorum intermissione agitur. Considerate igitur & cum animis vestris reputate, Auditores, num adhuc mirum videatur, quod toties in sacris literis, avari improbentur, & ab æterna felicitate repellantur? quod Tarsensis ille nos adeo studiose ab avaritia dehortetur, quia sit omnium malorum radix; quodq; affirmet, qui ditescere cupiunt, eos in tentationem & laqueum Diaboli, multisq; amentes & damnosas incidere cupiditates, atq; inevitabili Orci carcere constructos teneri, in cavea æternæ mortis vagari, & undiq; tam corporis quam animi periculũ circumvestitos esse. Quid enim quæso aliud Lacedæmonios perdidit quam nimia pecunia & auri cupiditas! An non verò Romanos, cum antea invicti essent, sola avaritia vicit, eũq; antiquum nominis decus ademit? Polymnestor nonne auri cupiditate adductus, Polydorum, Laomedontis Trojani regis filium, in littore ambulantem telis aggreditur & ut Poeta ait: Obtruncat, & auro vi potitur? Cræsus ille ditissimus, nec regno Lydiæ, nec infinitis tributis sitim suam extinguere poterat; quin tandem illum regni amplificandi stulta cupiditas impelleret, bello Cyrum aggredi: à quo devictus, & regno & libertate spoliatus est. Constantinus, Constantini Magni filius, non contentus sua sorte, quamvis Italia & potior pars ei obtrigisset, fratrem minimum, nomine Constantem, armis invasit, ut partem ejus quoq; auferret: Cui contra cecidit, ut eo bello, & vitam & regnum simul perderet. Quid vero avaro illi, cujus sacra pagina mentionem facit, qui preciosis cottidie vestibus induebatur, splendideq; vivens genio indulgebat, quid ipsi

perdidit.

perniciem attulit, nisi divitiarum abusus? Quid Juda Christum
prodendi ansam praeiuit, nisi sita pecunia? Haec bona sunt, quibus eos remuneratur!
O scelerum omnium radix Avaritia! quo miseros mortales sui peni-
tu oblitos, consiliorum inopes, cecos, amantes, raptas? in qua probra
semel à te captos homines praecipitas? Quid est ergo, qui te non cau-
tius sanguine viperino, ò Avaritia, fugiat? Quis est, qui te navi-
bus & quadrigis ut ajunt, & remis ac velis non vitet? Quis est, qui
te ceu Scyllam & Charybdin non detestetur? Tu enim efficis, ut
mortales divinum cultum deserant, humanam societatem violent,
oblivione Iustitia capiantur: Tu leges, tu amicitiam evertis: domos
aliorum exhauris: Tu ad omne flagitium, ad omnem turpitudinem
faciem praefers: Tu deniq; hominem dementem, perfidum, furiosum
reddis: ut non aliter atq; immanissima belua Deum, & homines
contemnat & pro nihilo ducat.

Tu verò aeternae Dei, rege & accende corda nostra Sancto tuo Spi-
ritu, ut te & sanctam voluntatem tuam per filij tui concionem patefactam,
verè agnoscamus. Evelle ex cordibus nostris omnes radices vitiorum:
elide fibras omnes cupiditatum: extingue omnia nequitiae semina Pro-
tege nos ab Avaritia, qua omnium malorum radix est, ne eam appe-
tentes, erremus à fide, & in tentationem ac laqueum Diaboli, incē-
damus, & in desideria multa inutilia & noxia, qua mergunt homines
in interitum & perditionem. Da nobis sancta tua sedis aulicam sa-
pientiam, & mitte Spiritum de calis sanctis tuis, & à sede magnitu-
dinis tuae, quo nobiscum ille habitet & labores semper, & urat igne
suo spinas illas, quae perpetuo in nobis succrescentes, tui seminis profe-
ctum impediunt: ut expediti pondere inutilium sarcina-
rum tua vestigia facilius & alacrius
persequamur.

D I X I.

erum ipsi excidisse quispiam nuntiaret.
niam illecebris illectus inhiare ijs caper
gnificum, nihil præclarum nihil quod ad h
temq̄, spectare videatur, cogitare potest.
hoc procreatum Anaxagoras etiam novit
ciat, & assidue contempletur: Sed prop
mus, & hominis præstantia deprimitur,
stium ac divinarum rerum cogitatione, se
caduca & fragilia fortune munera dem
nisi pecuniarum pulcritudine recreatur.
malè vivit, & felix est: Ille justè v
Non indignetur, inquam, justè vivens
exsultet malè vivens & felix. Intus il
lix hic non habet. Non ergo tristetur, no
deficiat. Felix ille habet aurum in arca
conscientia. Ille habet illud quod perit, &
perit. Iste Deum habet qui perire non pote
gustus ille Augustinus.

an. Cum igitur illa, quæ cum pietate pi
agat; quis non, nisi talpa cecior, eum à fia
videt alienissimum? Poëta, ut avari fa
rent, similem finxerunt Tantalò, fam
cruciato, quamvis cibum ac potum labr
ret. Lucianus vero cani comparat fa
qui licet fenum comedere non possit, aliq

B 3

